

Roma Mimarlığı: Ders 7 Transkript

3 Şubat, 2009 [<< geri](#)

1. Bölüm. Üçüncü ve Dördüncü Stil Roma Duvar Resmine Giriş

[00:00:00]

Profesör Diana E.E. Kleiner: Herkese günaydın. Bugünkü dersimizin başlığından da anlayacağınız gibi, konumuz M.S. 1 yüzyıldaki saray ve villardaki resimler. Bu derse, Üçüncü ve Dördüncü Stil Roma Duvar resmi de diyebilirdim, çünkü bugün de Roma duvar resmindeki dört mimari stili anlatmaya devam edeceğiz. Bunu yapmadan önce geçen ders konuştuklarımızı kısaca hatırlayalım. Geçen ders, Birinci ve İkinci Stil Roma duvar resmini anlatmış; bu ikisinin ortak noktasının olmayanı var gibi gösterme, yani yanılsama amacı gütmesi olduğunu belirtmiştik. Ressamların moloz bir duvarı mermer bir duvara dönüştürmeye yani moloz duvarda bir mermer illüzyonu yaratmaya çalıştığı Birinci Stil'i anımsayın.

İkinci Stil Roma duvar resmine gelince, size burada tekrar iki örnek gösteriyorum. Solda, şimdi Metropoitan Müzesi'nde olan Publius Fannius Sinisto Villası'ndan ve Roma Palatinus Tepesi'ndeki Augustus Villası'ndaki Maskeli Oda'dan birer ayrıntı. Her ikisini de ikinci Stil Roma duvar resmine örnek olarak görmüştük. Bu stildeki illüzyon da bir pencereden bakıyormuş izleniminin yaratılması, yani moloz duvarı bir pencereye, dışardaki manzaraya, örneğin peristilli avluya açılan bir pencereye dönüştürülmesiydi. Bunu hatırlayacaksınız; üzerinde mavi gökyüzüyle, belki de evin peristilli avlusunda bulunan bir kült yeri, bir *tholos* manzarası. Burada ise pencere sakro-idyllik bir manzaraya açılıyor. Sakro-idyllik manzaranın, içinde hatta arkasında kutsal unsurlar bulunan bir manzara resmi olduğunu belirtmiştik. Yani her iki stilde de duvarda bir illüzyon yaratılıyordu; İkinci Stil'deki illüzyon panoramik bir penceredir. İkinci Stil'de bir de Romalı tasarımcıların, ressamların tek nokta perspektifi denemesi yapmış olabileceklerinden söz etmiştik. Çekilen tüm çizgilerin tek bir noktada birleştiği bu perspektifi Maskeli Oda'nın İkinci Stil'deki duvar resminde görmüştük.

Ayrıca İkinci Stil Roma duvar resmi ile tiyatro mimarisi arasındaki ilişkiden söz etmiş, olasılıkla ahşap gibi dayanıksız malzemelerden, hatta kısmen kumaştan yapıldığı için günümüze kadar ulaşamamış olan tiyatro unsurlarından esinlendiklerini söylemiştik. Yani bu resmin tiyatrolarla bir ilintisi vardı. Hatırlatmak istediğim son bir nokta da, İkinci Stil'deki

resimlerde Yunan mimarisinden alıntılar olması ve başlangıçta hem resim sanatında hem mimaride kullanılan sütun, alınlık gibi Yunan unsurlarının kurallarına büyük bir bağlılık görölse de, zamanla Romalı ressamların bu kuralları bozmaya başlamış olmasıdır. Örnek olarak *tholos*'un görünmesi için üçgen alınlığın kesildiğini göstermiş, Yunan mimarisine saygı duyduklarını ama bir yandan da kuralları esnetmeye hazır olduklarını söylemiştik. Bu çok önemli bir gelişmedir ve bunu zaten Palestrina'daki, Fortuna Primigenia Kutsal Alanı'nda görmüştük. Orada rampada kullanılan sütun başlıklarını hatırlayacaksınız; bu başlıklar Yunan bir mimarın asla yapmayacağı şekilde eğimli yapılmıştı. Burada da kuralların bozulduğunu görüyoruz. Bu, geçmişe büyük saygı duysalar da, yüzlerinin geleceğe dönük olmasını istediklerinin bir göstergesi olarak çok önemli bir noktadır. Özellikle M.S. 1 yüzyıl sonlarında bu yönde daha fazla arayışa girildiğine ve bunun Roma mimarlığı üstünde çok büyük bir etkisi olduğuna tanık olacağız.

Üçüncü ve Dördüncü Stil Roma Duvar resmlerini incelerken daha öncekilerden farklı şehirlere bakacağız. Burada yine Campania haritamız var; burada yer alan Oplontis kasabasına, buradaki bir villaya bakacağız. Boscotrecase'den de önemli bir villayı göreacağız. Bu iki yerleşimin de, daha önce konu ettiğimiz Pompeii, Herculaneum ve Boscoreale'ye ve ayrıca Napoli'ye ne kadar yakın olduğunu görüyorsunuz.

Önce Oplontis'teki villaya, ya da bu villa'daki resimlere bakalım. Burada planını gördüğünüz villa, olasılıkla Poppaea P-o-p-p-a-e-a isimli bir kadına aitti. Poppaea kimdi? Poppaea, kötü ünü ile bilinen İmparator Nero'nun önce metresi, sonra karısı olan bir kadındır. Poppaea Nero kadar, onu önce annesini, ardından karısını ve hatta filozof Seneca'yı öldürtmeye ikna edecek kadar kötücül biriydi, bu nedenle bu çift ilk başta ruh ikizi gibi görünür. Ama bu ruh ilişkisi Nero'nun sonunda ona da cephe alması ile sonlanır ve kadın hamile olduğunu söylediğinde karnına attığı tekme ile onun ölümüne sebep olur. Ama Nero, kendi politik çıkarları için onu, ölümünden sonra bir *diva* 'ya dönüştürmüş yani kutsallaştırmıştır. Evet, Nero ile karısı Poppaea'nın ilginç öyküsü böyle.

M.Ö. 20 -10 yılları arasına tarihlenen bu villanın Poppaea'ya ait olduğunu ya da onun bir süre orada yaşadığını düşünmemizin nedeni, burada yapılan kazılarda üzerinde Poppaea'nın azatlı kölesinin adının yazılı olduğu bir amforanın bulunmuş olmasıdır. Bu buluntu onun da orada yaşadığını düşündürmektedir. Burada kazı yapan arkeologların fark ettiği bir diğer şey de, bu evin Vezüv patlaması sırasında lav ve külle

kaplandığında boş olduğudur. Ayrıca etrafta çok sayıda aletin bulunmuş olması da evin bir tür tadilatı geçiriliyor olduğunu düşündürmektedir. Ev olasılıkla depremde zarar görmüştü ve Vezüv patladığında hala onarım işleri devam ediyordu.

Villanın bugün ayakta olan kısmının planına baktığımızda, Roma konut mimarlığında, yani evlerde, villalarda görmeye alıştığımız bir dizi unsuru görürüz. Örneğin, sütunlarıyla peristilli avlular. İçinde *impluvium*'u bulunan geniş bir atrium. Burada bir de büyük bir mutfak var. Sütunları görüyorsunuz; bir kısmı peristillere ait, ama villanın dışındaki manzaraya bakan sütun dizileri de var. Bu ev, Myster'ler Villası'nın ikinci evresinde görmeye başladığımız uygulamanın bir başka örneğidir. Yani bu evde de cephe açılmış; daha fazla sayıda pencerenin yanı sıra villanın dışındaki manzaraya açılan sütun dizileriyle de cephe daha aydınlık ve havadar hale getirilmiş. Bugün bizim için önemli olan oda, buradaki 8 numaralı odadır. Bu, evin içinde yer alan ve evin bir parçası olan hamamın bir odasıdır. Gördüğünüz gibi, basit dikdörtgen planlı olan 8 numaralı oda hamamın *caldarium*'u yani sıcak odasıdır ve içinde İkinci Stil Roma Duvar resmi olarak bildiğimiz stilden Üçüncü Stil Roma Duvar resmi olarak adlandırılan stile geçişi simgeleyen tarzda, çok ilginç resimler vardır.

Bu, villanın günümüzdeki halidir. Gördüğünüz gibi, bu da Herculaneum'dakiler gibi apartmanlarla çevrelenmiştir. Bu orijinal villanın sadece bir bölümüdür, ama bu haliyle bile, ilk başta gördüğümüz, kapalı *domus italica* tipi evlerle kıyaslandığında ne kadar açık olduğunu anlayabiliyoruz. Burada yapıya açıklık kazandıran kapıları, sütun dizilerini, ayrıca peristilli avluları görüyorsunuz. Dediğimiz gibi, bu villa, yapılarda açıklığa doğru giden önemli bir gelişimin parçasıdır. Villanın içinde hem ikinci hem Üçüncü Stil Roma Duvar resmi vardır. Bu da yapıyı çok ilginç kılan bir başka özelliktir, zira burada bir stilden diğerine geçişi açık bir şekilde izleyebiliyoruz.

Bu arada, Birinci İkinci, Üçüncü ve Dördüncü Stillerle ilgili olarak şunu da belirtmem gerekir; bu stillerde birinden diğerine bir evrim, bir gelişme olması gerekmez, yani demek istediğim bu ressamın, işverenlerin aklında "A noktasından başlayacağız ve zamanla D noktasına geleceğiz" diye bir yaklaşım yoktu. Burada kronolojik bir evrimden söz ederken söylemek istediğimiz aslında stil değişikliği, bir anlamda modadaki, yani bezeme modasındaki değişimdir ve tabii ki, bu moda dünyasının farklı kültürlerinden gelen etkiler de katkı sağlamıştır. İkinci Stil'den Üçüncü Stil'e geçişte, bu stiller arası dönüşümden anladığımız kadarıyla, aslında

İkinci Stil henüz popülerken, bu evlerin sahipleri, yeni bir şeyler denemek istememişler. Bu da çok anlaşılır bir şeydir. Bir şeye artık herkes sahip olmuşsa yenilenme zamanıdır. Yani sözünü ettiğimiz Maskeli Oda, Fannius Sinistor ve burada perdenin solunda gördüğünüz Oplontis duvarlarındaki dönüşüm, bir stil hala son derece sevilirken, bir başka arayış içine girildiğinin göstergesidir. Oplontis örneğinde göreceğimiz de tam budur.

2. Bölüm. Oplontis’de İkinci Stil’den Üçüncü Stil’e Geçiş [00:11:41]

Üçüncü Stil’i tanıtmaya başlarken Oplontis’deki bir İkinci Stil resmi ile ilgili bir şey söylemek istiyorum. Çünkü bu bizi Üçüncü Stil’e yönlendirecek. Burada, solda bu resimden bir ayrıntı görüyorsunuz. Bu resmi, Boscoreale’deki Fannius Sinistor’daki İkinci Stil duvar resminin bir bölümü ile kıyaslayalım. Sanırım ikisi arasındaki benzerliği görüyorsunuz. Amaçlar aynı. Ressam duvarda bir manzara penceresi açıyor ve bu pencereden içinde bir de yuvarlak bir kült binası bulunan manzara görünüyor. Oplontis’de de aynısı görüyoruz. Bu örnekte yuvarlak kült binasının sütunları arasından kült heykeli görülüyor. Yuvarlak kült binası yani *tholos*, Roma evlerinin bahçelerinde görülebilecek tipte bir peristille çevrelenmiş. Aynen Boscoreale’deki gibi, bizi manzaradan ayıran kapıyı ve yapının üstünde mavi gökyüzünü görüyoruz. Ayrıca İkinci Stil’in özelliklerinden biri olan sağlam, bize doğru taşan sütunları ve bunların taşıdığı, dışa taşkın entablatur ve yine kasetli tavanı ile lentoyu görüyoruz. Yani Oplontis’te gördüğümüz İkinci Stil resim, Boscoreale’de ve Pompeii’de Myster’ler Villası’nda Cubiculum 16’da gördüğümüz İkinci Stil örneklerine çok benzer.

8 numaralı odaya, *caldarium*’a baktığımızda ise, yüzeysel olarak bunlara benzeyen ama aslında çok farklı olan bir resim görürüz. Sanırım bu farkları benim kadar siz de, görebiliyorsunuz. Burada üç ayrı duvara bakıyoruz; önemli olanlar arkadaki duvar ve onun solunda ve sağındaki duvarlar. Yakından baktığınızda kullanılan renklerin benzer olduğunu görürsünüz; ünlü Pompeii kırmızısı, hoş bir kahverengi, biraz siyah, biraz altın sarısı kullanılmış. Ve hızlıca bakarsak; yine ortada, üzerinde mavi gökyüzüyle bir tür manzara resmi görürüz. İkinci Stil resimleri bilen biri olarak “A evet, arkadaki manzaraya açılan bir başka pencere” diyebilirsiniz. Ama dikkatle bakarsak, bunun pek de öyle olmadığını görürüz. Sanatçı burada İkinci Stil’in derinliği olan panoramanın değil, onun yerine duvardaki düzlüğün hakkını vermiştir. Düz bir duvar nedir? Düz duvar süslenecek bir yerdir. Yani duvarın bütünlüğünü korumak Üçüncü Stil Roma duvar resmi olarak adlandırdığımız stildeki anlayışın

özüdür. Ressamın duvarı işleyiş biçimini görüyorsunuz: bir dizi alan var, altta kahverengi alan ya da subasman (üst temel); ikinci sıra, Pompeii kırmızısı renge boyanmış; en üstteki sıra da altın sarısı renkte. Bunların hepsi duvar boyunca uzanan bir dizi şerit gibi görünmektedir.

Size biraz daha aydınlık bir resim gösteriyorum, sanırım burada daha iyi görüyorsunuz; kahverengi alan, kırmızı alan ve altın rengi alan. Merkezdeki resme bakarsanız, burada bazı mimari elemanlar olduğunu göreceksiniz, ama bunlar İkinci Stil'deki gibi sağlam görünümlü mimari elemanlar değil. Bunlar çok basite indirgenmiş. Şunlara bakın --Birazdan ayrıntılı olarak göreceğiz-- bunlar aslında tepelerinde başlıkları olan sütunlar, ama uzaktan sütun gibi görünmüyorlar. Düz duvar üstünde beyaz ince şeritler gibi görünüyorlar. Gördüğünüz gibi, bir lentoyu; ama derinliği olmayan düz, zarif bir lentoyu destekliyorlar. Uzaktan bakıldığında bu da bir çizgi gibi görünüyor. Sanırım burada ayrıntıları görmeniz iyi olacak. Ama önce Caldarium 8'in duvarı ile biraz önce baktığımız İkinci Stil duvarın kıyaslanmasını görmenizi istiyorum. Sanırım burada, farkı daha net görüyorsunuz: Bu örnekte sağlam, güçlü sütunlar, duvarda arkadaki manzaraya açılan bir pencere var.

Bu ise çok farklı. Evet, mavi gökyüzü var. Evet, bir ağaç var. Ama sahne bir çerçeve içine alınmış. Orta panonun ayrıntısına bakarsanız, sanırım daha iyi anlayacaksınız. Bu arada, burada betimlenen manzara pek de bir evin penceresinden görülecek bir manzara değil; mitolojik bir sahnedir. Burada mitolojik kahraman Hercules'i görüyorsunuz; Hercules oniki işinin sonuncusu tamamlamış, Hesperid'lerin Elmaları'nı geri getirmiş. Elmalar kayanın üzerinde duruyor. Hercules de son işini tamamlamış, bunu kutluyor. Ağacı kucaklamış gibi görünüyor, ağaca sarı bir kurdela sarılı. Bildiğiniz gibi, bugün biz de çeşitli sebeplerle ağaçlara sarı kurdeler bağlıyoruz. Romalıların bunu ne amaçla yaptığını tam olarak bilmiyoruz, ama Roma resimlerinde sık rastlanan bir şeydir. Ama burada görevini tamamlamış ağacın yanına duruyor, ağaç mavi gökyüzüyle çevrili.

Ama sanırım, bunun gerideki manzaraya açılan bir pencere olmadığını görüyorsunuz; çünkü sahne bir çerçeve içine oturtulmuştur. Ressam çerçeve hattını siyah, koyu siyah renkle belirtmiş. Şimdi bunun İkinci Stil'de sözünü ettiğimiz eski siyah perde ile bir ilgisi var mı üzerinde düşünmek ilginç olabilir. Ama bize düz yüzeyi, üzerinde resim panosu olan düz bir duvarı belirgin hale getiren basit bir çerçeve gibi görünüyor. Resim duvarda asılı gibi görünüyor; yani bir pencere, bir panorama amacıyla yapılmamış. Siyah çerçevenin yanı sıra, farklı bir biçimde şekillendirilmiş,

çok ince işlenmiş bir çerçeve daha var. Bu ayrıntıda ayrıca, uzaktan beyaz çizgi gibi görünenlerin aslında sütun olduklarını görüyorsunuz. Sütunların başlıkları var ve bir lento taşıyorlar. Ama uzaktan öyle görünmüyor. Bu sütunlar ve başlıklar daha önce gördüklerimizden çok farklı; dediğim gibi, çok basite indirgenmişler, son derece narinler. İkinci Stil'deki sağlam sütunlar yok.

Hercules panosunun üstünde, - biraz sonra ayrıntılı olarak da göreceğiz - sarı alanda da bir dizi figür var. Belki burada daha iyi göreceksiniz. Burada subasmanı da görüyorsunuz. Belki genel görüntüde de fark etmişsinizdir, duvarın bu kenarında niş var; sığ, dikdörtgen bir niş. resim nişin içine doğru devam ediyor ve bu, aksi duruma kıyasla biraz derinlik hissi veriyor. Ve nişin üstünde, yine boyanmış olduğunu gördüğünüz bir sofit var. Hercules sahnesinin tam üstüne bakarsanız, göreceksiniz. Bunu birazdan daha ayrıntılı olarak göstereceğim-- bir sitharist, yani sithara çalan bir adam var, burada oturmuş, müzik aletini çalıyor. Onun iki yanında pano içinde resimler var, bunların üstündeki panoda da tavuskuşları betimlenmiş, tavuskuşları önden çizilmiş, bize doğru bakıyor. Sithariste ve tavuskuşlarına bakarsanız, bir yer çizgisi üstünde durduklarını göreceksiniz; ama bu yer çizgisinin bir derinliği yok. Aslında gerçekte pek de durulamayacak bir yerde duruyorlar. Bu Üçüncü Stil'in ilginç özelliklerinden biridir ve yine duvarın düzlüğünü korumakla ilgili bir yaklaşımdır. Sofite bakarsanız, bunun da kırmızı ve altın sarısı renklerle boyandığını görürsünüz. Burası da bir dizi panoya bölünmüş, bu panolarda da boşlukta yüzer gibi görünen mitolojik figürler var; boğa üstünde bir kadın – birazdan ayrıntısını göreceğiz. Herhangi bir mekanda değil; süzülüyor. İki yanda tepesinde deniz kabuğu, içinde ayakta duran bir figür olan birer niş, bunların altında da garip bir şekilde natürmortlar var.

Burada da tüm ayrıntıları görüyoruz. Burada, sitharistin altında kahverengi bir çizgi var; ama boşlukta duruyor gibi. Duvarın düzlüğü ile bu, oturacak bir yer yokken oturuyor gibi görünen figür arasında ilginç bir çekişme var. Tavuskuşlarında da aynı durum söz konusu, görüyorsunuz; biri şu beyaz düz çizginin üstünde duruyor, ayakları biraz dışa taşmış gibi. Burada da düzlük ile derinlik hissi arasında bir çekişme var. Bunun altında bu sakro-idyllik manzaralar yer alıyor. Bunlar da yine siyah çerçeve içine alınmış, bunların bir resim galerisindeki resimler gibi duvara asılı olduğu vurgulanmış. Bu İkinci Stil'dekinden çok farklıdır. Burada elinde bir kurban kabıyla, tepesinde bir deniz kabuğu olan niş içinde duran gizemli bir figür. Altında, meyve tasviri olan bir natürmort. Sonra burada üstte, Üçüncü Stil

Roma Duvar resminde çok yaygın hale gelecek olan bir figür var; bu kırmızı, siyah veya beyaz renkli bir pano içinde betimlenmiş, çoğu kez çıplak olarak bir boğa üstünde süzülen kadın figürüdür. Hayvanın ön kısmı boğa ama arkasında balık kuyruğu var, yani bu gördüğünüz gibi, boğa benzeri bir deniz yaratığıdır.

3. Bölüm. Boscotrecase'deki Olgun Üçüncü Stil [00:23:00]

Oplontis Villası'ndaki bu oda; Caldarium 8 çok önemli bir odadır. Bu resim, bu villada da örneği olan İkinci Stil'den, Roma resminde yeni bir modaya geçişin iyi bir örneği gibi görünmektedir. İki odada da olgun dönem Üçüncü Stil örnekleri bulunmaktadır; Boscotrecase'deki Agrippa Postumus Villa'sında bulunan ve isimlerini hak eden renklere sahip bu odalardan biri Kırmızı, diğeri Siyah Oda'dır. Olasılıkla M.Ö. 11 civarına tarihlenen bu villanın imparatorluk ailesi ile de bir bağlantısı olduğu düşünülmektedir. Ev olasılıkla ilk imparator Augustus'un tek çocuğu, kızı Julia'nın onuruna yapılmış. Julia'nın, daha sonra Roma'nın ikinci imparatoru olan Tiberius'la, T-i-b-e-r-i-u-s yaptığı evlilik bu evin dekore edilmesinin nedeni olabilir. Ev, Julia'nın Marcus Agrippa isimli başka bir erkekten olan oğlunun, son oğlunun ismi olan Agrippa Postumus adını almıştır. Çocuğa, Agrippa'nın ölümünden sonra doğduğu için Agrippa Postumus adı verilmiştir. Onun da bir dönem bu evde yaşamış olduğu konusunda yorumlar vardır.

Ama bizim için burada önemli olan, bunun da aynı Oplontis'deki villa gibi, imparatorluk ailesinden birine ait olmasıdır. Bu önemlidir, çünkü bu, bu evlerde sadece, aynen Roma'daki Augustus Evi'nde ya da Primaporta'daki Livia Villası'nda olduğu gibi en iyi sanatçıların çalışmış olabileceğini değil, aynı zamanda İkinci Stil'den Üçüncü Stil'e, Üçüncü Stil'den Dördüncü Stil'e bu ilginç geçişlerin, imparatorluk için çalışan, dönemin en iyi sanatçılarının iradesiyle gerçekleşmiş olabileceğini de düşündürür. Durumun böyle gelişmiş olduğunu düşünmek konuyu biraz daha anlaşılır kılmaktadır. Bu, Boscotrecase'deki Agrippa Postumus Villası'nın Kırmızı Oda'sıdır. Burada da Oplontis Villası'ndaki Caldarium 8'de gördüklerimize benzer bazı özellikler görüyoruz. Sağlam sütunlar veya duvardaki pencerevari açıklıklar tümüyle yok olmuş, aslında örneğin, Romalılar o tek nokta perspektifi arayışına bir daha hiç dönmemişlerdir. Duvarın bütünlüğü, düzlüğü korunmakta ve duvar sadece bezenecek düz bir yüzey olarak algılanmaktadır. Duvarın sistematik olarak sıralar halinde bezendiğini görüyoruz; altta siyah bir subasman (üst temel), ortada kırmızı alan ve üstte yine bir kırmızı alan.

Ve bu arada önceki İkinci Stil duvar resmini çağrıştıran bazı öğeler de vardır. Duvardaki düzene bir bütün olarak bakarsanız, hala iki yanında birer kanat olan merkezi bir pano görürsünüz; bunlar sözünü ettiğimiz tiyatro tasarımındaki *regia* and *hospitalia*'dır. Yani duvarda kesinlikle hala o stilden izler var. Ama tamamiyle düzdür; siyah alan, kırmızı alan. Burada yine üzerinde başlıkları ile sütunlar olsa da, bunlar uzaktan düz duvar üstündeki beyaz şeritler olarak görülür. Ve bu, sanatçı tarafından kasıtlı olarak yapılmıştır. Bu da orta pano, ama bu, arkasındaki manzaraya açılan bir pencere panosu değil. Sadece bir panodur ve o amaçla yapılmıştır. Bu, belki de evin ya da villanın duvarına asılı, boyalı bir mermer pano imitasyonudur; ama burada boya ile yapılmıştır. Sonuç olarak, burada; Boscotrecase'deki Kırmızı Oda'da izleyicinin düz duvara asılı bir pano görmesi amaçlanmıştır. Burada bazı bitkisel bezemeler de görüyoruz; son derece narin, düz duvarın üst kısmını, bir hacme sahip olmaksızın süslüyor. Yani Caldarium 8'de gördüklerimize çok benzer.

Sakro-idyllik manzarayı daha iyi görebileceğiniz bir ayrıntı. Gördüğünüz gibi, bildiğimiz diğer sakro-idyllik manzaralarla aynı özellikleri paylaşıyor. Üstünde bir urne bulunan sütun şeklinde bir kült yeri; arkasında bir ağaç; geride pencereli bir duvar ve sürüleriyle bir grup çoban ve başka figürler, olasılıkla kült etrafında yapılan bir ritüele katılmışlar. Burada çok net gördüğünüz gibi, pano siyah bir çerçeve içine alınarak resmin bir çerçeve içinde olduğu gayet belirgin bir şekilde ifade edilmiş. Bundan başka sütunların da ne kadar zarif ve belli belirsiz olduğunu görüyorsunuz; hatta bunlara sütunçe, yani küçük sütun bile diyebiliriz. Bunların, herhangi hacme sahip olmaları, izleyiciye bir derinlik hissi vermeleri değil, düz duvara yerleştirilen panoyu çevreleyen ikinci bir çerçeve olması amaçlamıştır.

Sanırım bu resmi, Palatinus Tepesi'ndeki Augustus Evi'nin Maskeli Oda'sında gördüğümüz Olgun İkinci Stil ile kıyaslamak öğretici olacaktır. Yani bir imparatorluk üyesi tarafından yaptırılan olgun bir İkinci Stil'le, yine imparatorluk üyesi olduğunu tahmin ettiğimiz bir işveren tarafından ısmarlanan olgun bir Üçüncü Stil duvar resmi. Her ikisinde de arka planı beyaz olan sakro-idyllik manzara söz konusudur. Ama burada en önemli farkın, sadece sağlam mimari öğelerin varlığı olmadığını, aynı zamanda beyaz arka planın mimarinin gerisinde devam ediyor olması olduğunu görüyorsunuz, değil mi?. Burada, burada, burada; Bu beyaz arka planın devam etmesi, orada, içine girip dolaşabileceğiniz puslu bir manzara

varmış hissi yaratıyor. Ama burada böyle bir his yok. Burada duvara asılı duran çerçeveli bir panodan fazlası yok.

Bana şimdi, duvarın doğal yapısına saygı göstermek ve düz duvarı boyamakla ilgili olarak “Yani Birinci Stil Roma duvarına geri mi döndük?” diye sorabilirsiniz. Burada Birinci Stil Roma duvar resminden, daha önce de baktığımız bir örnek gösteriyorum. Durum, Birinci Stil’de gördüğümüzden gerçekten çok farklı; Birinci Stil’de duvar aslında düz değildi. Burada duvar kabartma olarak, bir dizi mimari alana ayrılmış, her blok ayrı bir renge boyanmış; böylece bir yanılsama yaratılmıştı. Neydi bu yanılsama, hatırlayalım: Bunun düz bir duvar değil de, dünyanın çeşitli yerlerinden getirtilen mermer bloklarla inşa edilmiş, egzotik ve pahalı bir duvar olduğu yanılsamasıydı. Yani aslında olmayanı varmış gibi gösteren bir illüzyondu. Ama burada, Üçüncü Stil’de hiçbir şekilde bir illüzyon söz konusu değil. Burada düzlüğü korunmuş, boyayla bir tür duvar kağıdı gibi kaplanmış, bugün bizim de yaptığımız gibi, üzerine resimler asılmış bir duvar var.

Boscotrecase’deki villanın bir de Siyah Oda’sı var. Odanın bu şekilde adlandırılmasının nedeni oda duvarlarındaki hakim rengin siyah olmasıdır. Bu oda, Olgun Üçüncü Stil Roma mimari resminin özünü oluşturan örnekleri nedeniyle çok önemlidir. Burada yine odanın iki yanında kanatları olan merkezi bir alan şeklinde bölümlere ayrıldığını görüyoruz. Aynı şekilde boyama alanlara da ayrılmıştır; altta kırmızı, ortada siyah, üstte yine siyah alanlar. Mimari elemanlar olduğunu görüyoruz ama uzaktan yine duvar üzerinde şerit gibi görünüyorlar. Ama yakından --Birazdan daha yakından bakacağız— yakından bakıldığında bunların tepesinde başlıkları olan, çok ama çok inceltilmiş, küçük sütunlar olduğunu görüyoruz. Ve bakın, bu durum resmin her tarafı için geçerlidir. Sütunlar da boylu boyunca bitkisel motiflerle süslenmiştir ki, bu da bunların gerçek bir sütun olarak değil, dekoratif amaçlı unsurlar olduğunu vurgular. Sütunlar daha doğrusu bu küçük sütunlar yine çok basit bir alınlık gibi görünen bir üstyapıyı destekliyor. Gördüğünüz gibi, tepesi hafif sivri. Bu çok ilginç bir resim, zira sütunların en üst kısmına, frize dikkatli bakarsanız, orada çok hafif bir derinlik hissi olduğunu göreceksiniz. Bakın nasıl dalgalanıyor: şurada ve şurada girinti yapıyor, ortada da kıvrılıyor. Yani burada çok hafif bir hacim, bir derinlik var ki, bu da bu olağanüstü resmin şaşırtıcı unsurlarına, gizemlerine bir yenisi ekliyor.

Ayrıntılarda çok ilginç şeyler var. Örneğin şu kuğular. Bu kuğuları unutmayın. Bu ev olasılıkla yine imparatorluğa ait bir ev, zira İmparator

Augustus için kuğuların çok önemli olduğunu ve Roma'da, bir mimari ve heykeltraşlık baş yapıtı olan Ara Pacis'de de, belki de kendi kurduğu yeni altın çağa bir gönderme olarak kuğu bezemelei yaptırdığını göreceğiz. O kuğuları burada da görüyoruz. Küçük kollu kandelabrum benzeri femerlerin üstünde duruşlarına bakın. Sonra şunlar da, hiç de bir ağırlık taşıyacakmış gibi görünmeyen kıvrık bir akanthus filizi üstündeler. Filiz üstünde kuğular, ne garip! Gerçekte böyle bir şey olamaz, bu da yine resmi şasırtıcı kılan betimlemelerden biridir.

Bu da ilginç bir başka ayrıntı; yine kollu bir kandelabrumun taşıdığı bir resim panosu; izleyicinin bunu duvarda asılı bir resim gibi görmesi amaçlanmış. Ve dikkaltli bakarsanız, bu panoda Mısır kökenli motifler görürsünüz. Augustus'un Marcus Antonius ve Kleopatra'ya karşı, ünlü Actium savaşıyla kazandığı zaferin ardından Roma'da, İtalya'da aşırı bir Mısır çılgınlığı başladı. Augustus, en başta bu Mısırlı motifleri Kleopatra ve Antonius'a karşı kazandığı zafere siyasi bir gönderme olarak kullandı. Ama zaman içinde bir moda haline geldi ve bu Mısırlı motifler sadece imparatorluk konutlarında değil, hemen her yerde kullanılmaya başlandı.

Orta alandan bir başka ayrıntı. Burada, bunların üstünde başlıkları olan gerçekten küçük sütunlar olduğunu görüyorsunuz. Ayrıca buradaki içinde portreler olan madalyonları da görüyorsunuz. Resim gittikçe ne kadar hayali hale geliyor, görüyorsunuz. Bunun üzerinde başlığı ile küçük bir sütun olduğu gayet net, ama içinde portre olan bir madalyonu taşıyor. Bunun da üzerinde süslü bir kıvrım, o da kenarlardan sarkan süsleri olan alınlığı taşıyor. Bunların hepsi fantastik unsurlar, belli ki buradaki, şu sarkan motif gibi, muhteşem ayrıntılarla uğraşırken epey eğlenmişler. Madalyon içindeki portreler de ilginç. Çok sayıda araştırmacı bunların Apollon gibi tanrılara ait olduğu ileri sürer. Ama bazıları da –ki, ben de bu fikre sıcak bakıyorum – portrelerin, evliliği onuruna bu evin yapıldığı Julia'a ve üvey annesi, Augustus zamanında Roma'nın imparatoriçesi olan Livia'ya ait olduğunu düşünmektedir.

Tüm bunların en ilginç de, panonun ortasında yüzer gibi görünen şu küçük sakro-idyllik manzaradır. Üçüncü Stil Roma duvar resminde ya şimdiye kadar gördüğümüz gibi, ortada bir çerçeveye içine alınmış resimli panolar ya da ortada yine yüzer gibi görünen figürler vardır. Bu yüzen unsurlar ya bir yarı boğa yarı deniz canlısı olan bir yaratığın sırtında kadın figürü veya burada gördüğümüz gibi, sakro-idyllik bir manzara olabilir. Bu sakro-idyllik manzaraya yakından bakarsak; bunun da daha önce gördüğümüz kült yeriyle, sütun ve yapılarıyla, ortadaki ağaçıyla, etraftaki ağaçlığıyla ve

öndeki tören sahnesiyle diğer sakro-idyllik manzaralarla aynı tipte olduğunu görürüz. Ama bu uzaktan düz, geniş siyah bir duvarın ortasında boşlukta yüzen bir nesne gibi görünür. Yani odadaki bir çok dekoratif unsurdan sadece bir tanesidir.

4. Bölüm. Üçüncü Stil bir Bahçe ve Roma'daki Domus Aurea'nın Fabullus Resimleri [00:37:26]

Geçen ders Prima porta'daki villadan harika bir resim görmüştük ve bunun İkinci Stil duvar resminin özünü temsil eden bir örnek olduğunu söylemiştik. Çünkü oradaki duvar, daha önce gördüğümüz örneklerle kıyasla çok daha panoramik bir görüntüye sahipti. Bu resmin özelliklerini de ayrıntılı olarak incelemiştik. Bu tip bahçe manzaralarının Üçüncü Stil Roma duvar resmine de, iyi bir konu olacağı aklımıza gelmezdi, ama düz duvar üstünde bahçe manzarası olan ve Üçüncü Stil Roma duvar resmi olarak tanımlanan örnekler vardır. Şimdi bundan söz edeceğiz. Bu gördüğünüz resim Pompeii'de Orchard Evi olarak da bilinen Casa del Frutteto'da, Orchard Cubiculum'un duvarındadır. M.S. 25 ila 50 arasına tarihlenir, yani nispeten geç bir örnektir. Buradaki kronoloji de önemli bir noktadır. Üçüncü Stil Roma duvar resmi oldukça uzun ömürlü olmuştur; M.Ö 20 -10'lara tarihlenen Oplontis örneğinden söz etmiştik, şimdi M.S. 50'e kadar uzanan geç bir tarihe ait örnekten konuşuyoruz. Bu, bu tek stilin kullanımda kaldığı 60, 70 yıllık bir süreç demektir. Yani moda döngülerinden söz ediyor olsak da, bu dönemlerde moda öyle çabuk değişmiyordu.

Burada, Üçüncü Stil Roma duvar resmi olarak tanımlanan bir bahçe manzarası görüyoruz. Şimdi, bunu neden Üçüncü Stil olarak sınıflıyoruz? Alanlara bölünmüş. Burada, aşağıda siyah bir subasmanımız (üst temel) var; burada da bir çit, hatta Livia'nın bahçe manzarasında gördüğümüzden daha hacimli bir çit gibi görünen bir alan. Çit üstünde mermer kaplar, vazolar duruyor gibi görünüyor. Şu alt kısma bakıp " Burada sanki biraz derinlik var gibi" diyebilirsiniz. Aslında çitin kapısına bakarsanız, burada bir derinlik verme girişimi olduğunu görürsünüz; en azından kapıda. Yani burada öyle bir girişim var. Ama üst alana baktığınızda, ressamın yine duvarın düzlüğünü koruduklarını siz de göreceksiniz. Evet, burada sütunlar var ama bunlar hacmi olan sütunlar değil, basite indirgenmiş sütunlar, belki Boscotrecase'deki kadar değil ama yine de basitleştirilmiş. Üstünde de başlıkları var. Ama odanın içinde uzaklaşıp bakarsanız, bunlar düz siyah bir duvarın üstünde altın rengi şeritler gibi görünür. Aslında

duvarın da, Prima porta'daki Livia örneğindeki gibi mavi değil de, siyah olması çok dikkat çekicidir.

Sanatçının ağaçları, sütunlardan oluşan bir çerçeve içine nasıl yerleştirdiğine bakın. Yakından bakarsanız, tek bir yaprağın dahi üst üste binmediğini, tek birinin dahi sütunların arkasında kalmadığını göreceksiniz. Her şey bu sütunların arasındadır. Çok somut, çok düz olarak tasvir edilmişlerdir. Böylece sütunların arkasında uzanan bir bahçe manzarasına bakıyor izlenimi değil de, daha ziyade Japon resmi benzeri bir şeye bakıyormuş izlenimi ediniyoruz. Yani bu, ağaç tasvirleri ile bezenmiş düz bir duvardır. Sütunlar arkasında uzanan bir ağaçlık manzarası değil. Bence gerçekten olağanüstü bir tasvir.

Burada Casa del Frutteto duvarındaki ağaçla Prima porta'daki Livia Villası'ndaki ağacın ayrıntılarına bakarsak, ikisi arasındaki farkı görebiliriz. Burada resme gerçeklik hissi veren mavi bir arka plan ve anımsayacağınız gibi, dağlar vardı. Burada ise, siyah fon çok farklı bir etki yaratmaktadır. Burada sanatçının ne kadar iyi bir doğa gözlemcisi olduğundan, dışarı çıkıp gerçek ağaçlara, yaprakların rüzgarda sallanmasına, yapraklar üzerindeki ışık-gölge oyunlarına baktığından söz etmiş, sanatçının uçan, yapraklara ya da dallara konan kuşları ne kadar gerçekçi betimlediğini dile getirmiştik.

Buradaki farka bakın. Yapraklar çok güzel yorumlanmış ama yorum hepsinde aynı. Gölge ve ışık farkı yok. Burada aynı his yok, durağan görünüyorlar, rüzgarda kıprdayabilecek gibi durmuyorlar; durağan motifler. Kuşun farkına bakın. Siyah zemin üzerinde bir motif gibi. Gördüğünüz gibi, Prima porta'daki Livia Villası'ndaki kuşta olduğu gibi bir hareket hissi algılamıyoruz. Kuş, buradaki birçok motiften biri. Ağaca tırmanan kıvrımlı bir yılan. Ağacın gövdesine sarılmış, sürünerek yukarı doğru çıkan yılan betimlemesinde bir tür derinlik hissi algılıyoruz, sanki bizimle bir tür oyun oynuyorlar gibi. Burada bir miktar derinlik hissi, hareket hissi var. Sanırım bu sanatçının yarattığı ilginç bir oyun. Ama bir bütün olarak bu resim, alışılmadık bahçe manzarası konusuna rağmen Üçüncü Stil Roma duvar resminin tüm ilkelerine sadık kalan bir resimdir.

Campania'da görülen Üçüncü Stil Roma duvar resminden söz ettik ve birçoğunun bir şekilde imparatorluk ailesiyle ilintili olduğunu belirttik. Aynı durumu Roma'da da görüyoruz. Şimdi Roma'dan, özellikle buradaki İmparator Nero'ya ait Domus Aurea'dan yani Altın Ev'den bahsetmek istiyorum. Burada Nero'ya ait olan Domus Aurea'nın ünlü sekizgen odasını

görüyoruz. Bu oda Roma mimarlığının en görkemli mekanlarından biridir. Bu, geniş bir *oculus*'u olan sekizgen bir oda. Betondan yapılmış, ışınal nişleri olan, bir anlamda Pompeii'deki Stabia ve Forum hamamlarındaki örneklerin heybetli bir örneği gibi. Bu mekan Nero zamanında yaşanan önemli mimari gelişimin bir parçasıdır. Bu çok önemli konudan daha sonraki bir derste ayrıntılı olarak söz edeceğiz. Ama resimlerinden burada, ayrı olarak bahsetmek ve bunları Pompeii'deki resimlerle bağlantılı olarak değerlendirmek konuyu işleme açısından bana daha uygun geldi. Şimdi Nero'nun Domus Aurea'sında bulunan ve hem Üçüncü hem Dördüncü stillerde yapılmış olan resim örneklerine bakalım. Burada yine imparatorluk ailesine ait bir mekan, bu örnekte bir saray ve bir Roma duvar dekorasyonu stilinden diğerine, bu örnekte Üçüncü Stil'den Dördüncü Stil'e ilginç bir geçiş söz konusudur.

Domus Aurea resimleri üç nedenle önemlidir: Bunlardan birincisi, bu resimleri kesin olarak tarihlileyebilmemizdir. Domus Aurea'daki hem Üçüncü Stil hem Dördüncü Stil resimler M.S. 64 ila 68 yılları arasında yapılmıştır. Ayrıca bu resimlerle ilgili, çok ender olarak edinebildiğimiz bir bilgiye daha sahibiz; Domus Aurea'daki hem Üçüncü Stil hem Dördüncü Stil resimleri yapan ressamın adını biliyoruz: Fabullus, F-a-b-u-l-l-u-s. Fabullus, göreceksiniz, adına yakışır bir şekilde gerçekten şahane bir ressam. Fabullus'u Plinius'un, P-l-i-n-i-u-s, yazdıklarından tanıyoruz. Çoğunuz, sanat hakkında çok şey yazmış olan Plinius'u olasılıkla okumuştur. Plinius, Fabullus'un Roma'daki Domus Aurea'nın ressamı olduğunu yazar ve Fabullus hakkında ilginç bazı notlar da iletir. Örneğin, Fabullus'un resim yaparken toga giydiğini yazar, toga ile resim yapmak bugün takım elbiseyle resim yapmak gibi bir şeydir. Toga giyip resim yapmak pek olacak bir şey değil; Fabullus da gerçekten togayla mı resim yapıyordu, bilmiyoruz; ama en azından öyle anılıyor, bu da onun işini çok ciddiye aldığı anlamına gelir.

Plinius aynı zamanda Domus Aurea'nın Fabullus'un hapisanesi olduğunu da yazar. Neden hapisanesidir? Domus Aurea'yı görenleriniz varsa – görmeyenleriniz de umarım Roma'ya gidip görür, zira kesinlikle görülmesi gereken, çok sıradışı bir yer- gidince göreceksiniz, burası ardı ardına dizilen koridorlardan oluşan bir yerdir; ayrıca da çok az bir bölümü bugüne ulaşmıştır. Yani eğer Fabullus'un görevi Domus Aurea'nın bütün duvarlarını ve tavanlarını resmetmektiyse, bu gerçekten bir ömür sürmüş olmalı. Domus Aurea onun için bir anlamda hapisane olmuş olabilir. Belki de, onu Michelangelo ile kıyaslamak ilginç olur, onun kadar iyi olmasa da

Fabullus bir anlamda kendi zamanının Michelangelo'suydu. Michelangelo'yu ve Sistine'nin tavanını düşünün; o da tüm vaktini bu muhteşem resmi yapmaya adanmıştı.

Size koridorlardan birkaç görüntü gösteriyorum. Neden böyle koridorlar olduğu konusunda ayrıntıya girmeyeceğim, ama Domus Aurea'nın korunan kısmı yeraltındaki bölümüdür. Yapı, daha sonra söz edeceğimiz gibi, sonraki bir imparator tarafından yerle bir ettirilip üzeri kapatılmıştır. Yani bugün yapıyı görmeye gittiğinizde yeraltına girmeniz gerekiyor. Yapı Rönesans'ta yeniden keşfedilinceye kadar çok uzun bir süre toprak altında kaldı. İlginç bir şekilde, ünlü ressam Raphael'in burayı ziyaret ettiğini ve Domus Aurea resimlerini ilk gören kişilerden biri olduğunu biliyoruz. Biliyoruz, çünkü Raphael ardında "Raphael buradaydı" gibisinden bir duvar yazısı bırakmıştır. Oraya gittiğini bildiren bu yazıyı bıraktığı için şanslıyız, böylece Vatikan'daki, resimleri Raphael tarafından yapılmış olan bu sundurmayı görünce şaşırmadık. Şimdi solmuş olsalar da Domus Aurea resimlerinin Raphael üzerinde ne kadar büyük etkisi olduğunu görüyorsunuz.

Domus Aurea'dan üç oda göstereceğim. Bu siyah beyaz resmi göstermek zorunda olduğum için özür dilerim, ama orada resim çekmek çok güç ve bu odaya ait elimdeki tek fotoğraf da bu. Burası Sala degli Uccelletti, yani Kuşlar Odası olarak adlandırılan oda ve bu odadaki resimler, göstereceğim diğer resimler gibi, M.S. 64 ila 68 yılları arasına tarihlenmektedir. Gördüğünüz gibi, bu bir Üçüncü Stil duvar resmi. Üçüncü Stil duvar resminin tanımladığımız tüm özelliklerine sahiptir. Gördüğünüz gibi, düz bir duvardır. Bu örnek kırmızı ya da siyaha değil, beyaza boyanmıştır ki, bu onu daha da zarif kılmaktadır. Duvarın bütünlüğü kesinlikle korunmuş ve beyaza boyanmış. Uzaktan şerit gibi algılanan, çok basitleştirilmiş mimari elemanları da görüyorsunuz. Bazı çerçeveler, burada gördüğünüz gibi, çok narin bitkisel motiflerle süslenmiş. Merkezdeki panolarda, bu odaya adını veren küçük kuşlar var. Kuşlar panoların ortasında, boşlukta yüzer gibi tasvir edilmiş. Buradaki birçok bezeyici motiften biri. Sonuç olarak, duvarın düzlüğü algılanıyor. Bu, ressam tarafından boyanan düz bir duvardır. Evet, bu Sala degli Uccelletti ve Üçüncü Stil duvar resmi.

Bu, Domus Aurea'da bir tonoz; renkler konusunda daha iyi fikir verdiği için iyi bir görüntü. Burada da arka plan beyazdır ve yine duvarın bütünlüğü korunmuştur. Sanatçı duvarı bir dizi panoya ayırmış ve bunların ortasına deniz yaratıkları resmetmiş. Burada da figür çerçeveli panonun ortasında

yüzer gibi görünmektedir. Bunları, bir başka dünyadan manzaralar olarak değil, çerçeveli panolar olarak görmemiz istenmiş. Bazı çerçevelerin çiçekli bitkisel motiflerle, çok zarif, çok etkileyici bir şekilde süslendiğine de dikkat edin. Bu çiçekler sanki hemen yok olup gidecekler gibi; beyaz fon üstünde hiç yükü yok gibi. Yani, bu da her yönüyle Üçüncü Stil Roma duvar resmine verilebilecek bir başka örnek.

Ve ardından bu oda; 78 numaralı oda. Bu 78 numaralı oda bizim için çok önemli, çünkü burada farklı şeyler olduğunu görüyoruz. Evet, gördüğünüz gibi hala beyaz düz bir duvar var. Hala bazı çerçevelerde bitkisel süslemeler var. Evet, hala çerçeveli panolar var; sadece, bu örnekte çerçeveler siyah değil, kırmızı renkte. Yani kesinlikle Üçüncü Stil'e ait tüm unsurlar mevcut. Örneğin beyaz duvar çok Üçüncü Stil'e özgü bir özellik. Ama elbette fark ettiğiniz gibi, yeni bir şey de var; o da daha sağlam görünümlü mimari eleman betimlemelerinin varlığıdır. Yani sağlam mimari betimlemeler geri gelmiş. Panolardan bazılarını çevreleyen şu mimari elemanlara bakarsanız; tekrar gerçek sütunlar, dışa taşan lentoları taşıyan gerçek sütunlar görürsünüz. Bunların arkasında yine beyaz fon üzerinde başka mimari elemanlar var. Örneğin burada iki katlı, sütunlu bir anıt var; burada da sağlam sütunların üstünde kırma bir üçgen alınlık yer alıyor.

Yani iki yan panelin arasındaki orta panelde gerçek mimari tekrar karşımıza çıkıyor. Ama bu daha önce gördüklerimizden farklı bir mimaridir. Burada sadece yapı parçaları görüyoruz, örneğin kendi başına kırma bir üçgen alınlık. Yani mantıksız konumlar olarak tanımlayacağım konumlarda betimlenen mimari parçalar görüyoruz. Bunlar, gerçek yapılar gibi veya İkinci Stil'de tipik olduğu gibi bir yer kaplamıyor; bunlar mantıksız konumlar içinde tasvir edilmiş yapı parçalarıdır.

Ardından, bir de en üst alanda şu bir dizi mimari eleman var. Bunlar da çok önemli, hepsi birbirine karışmış, neredeyse bir yapı oluşturacak şekilde bir araya getirilmiş, ama gerçekte olmayacak türden bir yapı. Ben bu, tek tek yapılan ve bir grup halinde bir araya getirilen mimari unsurları mimari kafesler olarak tanımlıyorum. Mimari kafesler içinde genellikle çok garip mitolojik ve başka tip yaratıklar betimlenmiştir ki, bu yaratıkları bugün tanımlayabilmemiz çok güçtür. Yani burada Üçüncü Stil'den Dördüncü Stil'e doğru yaşanan bu inanılmaz geçişi; Fabullus'un Domus Aurea'da gerçekleştirdiği, bizim de Dördüncü Stil olarak adlandırdığımız değişimi görüyoruz. Ben bu oda için Dördüncü Stil'de boyanmış bir oda derim. Ve kanımca bu değişimin arkasındaki isim, Fabullus'un kendisidir.

5. Bölüm. Dördüncü Stil Derlemesi ve Pompeii Sergileri [00:55:11]

Dördüncü Stil'den bir başka örnek göstermek istiyorum. Domus Aurea'nın tarihini hatırlayın: 64 – 68 arasındı. Yani Dördüncü Stil'in Pompeii'de depremin yaşandığı dönemlerde ortaya çıktığına inanıyoruz. Pompeii'de de 62 yılındaki depremle 79'daki Vezüv felaketi arasındaki döneme tarihlendiğini düşündüğümüz Dördüncü Stil Roma duvar resmi örnekleri görüyoruz. Bu onlardan biri. Pompeii'deki Vesta Rahibeleri Evi'dir (Casa delle Vestali). M.S. 62 ila 70 yılları arasına tarihleniyor. Burada da Domus Aurea'da tanımladıklarımızın aynısını görüyoruz. Alt kısma baktığımızda, burada hala Üçüncü Stil duvar görüyoruz; altın renkli ve kırmızı panolar; ortalarında yüzen motifler; panoların etrafında bitkisel bezemeler. Burada, duvara asılı bir pano gibi betimlenen siyah zeminli mitolojik bir sahne görüyoruz. Tüm bunlar Üçüncü Stil'de gördüğümüz şeylerdir.

Ama bu resmi Üçüncü Stil resimlerden ayıran özellik, buradaki mimari elemanlardır. Beyaz fon üzerinde betimlenmiş bu mimari, tam bir yapı değil; bir yapının parçasıdır. Yani sağlam mimari elemanlarıyla bir yapı parçası ve üstte dışa taşan bir entablatur. Üst panoda da, yine beyaz zemin üzerinde şu mimari kafeslerden görüyoruz; mimari parçalar birbirine karıştırılmış ve kafeslerin içine de bu çok garip yaratıklar; hayvan gibi, insan gibi yaratıklar yerleştirilmiş. Bu mimari kafeslerin tepelerinde garip, ilginç bezemeler var. Yani bu Dördüncü Stil resminin bir başka örneğidir.

Dördüncü Stil Roma duvar resminin en iyi örnekleri Pompeii'deki tek bir evden gelir. Bu daha önce birlikte incelediğimiz bir ev; Vettii Evi. Örneğin, Vettii Evi'deki mutfak, orada gördüğümüz harika bahçeyi hatırlayacaksınız. Bu evde, aynı zamanda çok güzel bir dizi duvar resmi de bulunmaktadır ve bunlar bize Dördüncü Stil'in farklı evrelerini gösterir. Biz Roma duvar resimleri Birinci, İkinci, Üçüncü ve Dördüncü Stil olarak tanımlıyoruz; ama hepsinin alt stil evreleri, geçiş evreleri olduğunu da belirtmeliyim. Yani Erken İkinci Stil, Olgun İkinci Stil, Geç İkinci Stil, Erken Üçüncü Stil gibi tanımlamalar, alt ayrımlar vardır. Bunları yapan sanatçıların "Oo, İkinci Stil'den Üçüncü Stil'e geçiyorum" demediğini hatırlatmalıyım. Onlar sadece sanatlarında yol kat ediyorlar, daha önce yapmadıkları yeni şeyleri deniyorlar ve kendilerini yeni bir ortamda buluyorlardı. Yani bu stillerde alt stiller de vardı ve bunları Vettii Evi'nde görüyoruz. Şimdi size Vettii Evi'nden Erken, Orta ve hatta Geç Dördüncü Stil resimler göstereceğim.

Burada gördüğünüz Bahçe Odası Q ile başlayalım. Bu örnek olasılıkla M.S. 62 – 70 yılları arasına tarihlenmektedir. Bahçe Odası Q. Şimdi, eğer Bahçe Odası Q'nun tüm korunan kısmı sadece bu alt kısım olsaydı, en üst kısmı görmeseydik ve size bu hangi stil diye sorsaydım, bana olasılıkla Üçüncü Stil derdiniz ve haklı olurdunuz; bu o zaman Üçüncü Stil duvar olurdu. Ama bu en üst alan bunun bir Dördüncü Stil olduğunu ele veriyor. Ama bu geçiş evresini gördüğümüz, çok güzel bir erken örnektir. Alt kısımda Üçüncü Stil özelliklerine son derece sadık kalındığını görüyoruz: Duvarın düzlüğüne gösterilen saygı, duvarın alanlara ayrılmış olması; altta siyah subasman (üst temel), kırmızı ana alan, iki yanında yine siyah bir tür kanatlar. Uzaktan baktığınızda, bu siyah unsurlar duvar üzerinde geniş şeritler gibi görünmektedir, ama bu siyah şeritlerin içinde, basitleştirilmiş zarif, küçük sütunlar var. Ama bunlar da uzaktan altın rengi şeritler gibi görünür. Ortada, Üçüncü Stil'de tipik olan yüzen motifler. Burada da bir zamanlar tasvirli bir pano varmış, ama hazine avcıları tarafından berbat bir şekilde sökülüp çıkarılmış. Yani resimli panolar, yüzen mitolojik figürler. Ve tüm bunlara ek olarak, en üst kısımda beyaz zemin ve mimari kafesler; bunların da içinde, belirttiğimiz türden bir sürü ilginç mitolojik ve diğer tip figürler var. Yani bu Pompeii'deki Vettii Evi'nde bulunan çok erken bir Dördüncü Stil Roma duvar resmi.

Bunların da ayrıntıları çok ilginçtir. Buradaki gibi büyüterek baktığınızda, bunun daha önce gördüğümüz gibi, kırmızı panolar arasındaki siyah zemin olduğunu görürüz. Buradaki ayrıntılarda bir yığın garip şey olduğunu görüyorsunuz. Yarı çıplak bir kadın figürü, zil çalıp dans ediyor. Aynı zamanda başının üstünde yükselen bu küçük sütun kaidelerinden birini taşıyor ama bundan habersizmiş gibi görünüyor. Gördüğünüz gibi, bir sütun desteği olmasının önemi yok gibi. İki tarafında yarı insan, yarı kaide olan hermeler, h-e-r-m-e; libasyon kabı benzeri şeyler taşıyan sakallı erkek başları, burada, altta da çok ilginç bir kurban sahnesi var. Defalarca söylediğim gibi, bu resimlerdeki ayrıntılara bakmak son derece merak uyandırıcı bir deneyim.

Dördüncü Stil'in orta evresi için iyi bir örnek ise, burada gördüğünüz, Vettii Evi'nin Pentheus Odası'nda bulunan ve M.S. 70 yıllarına tarihlenen resimlerdir. Bunlar çok iyi korunmuş durumdadırlar. Bu odada bol miktarda altın rengi kullanılmıştır. Gördüğünüz gibi, kahverengi bir subasman (üst temel) ve altın rengi orta alan. Ana kısımda Üçüncü Stil özellikleri görüyoruz: Düz duvar, pano, çerçeveli mitolojik sahne. İzleyicinin bir pencereden manzaraya bakması değil; duvara asılı bir resme baktığını

anlaması amaçlanmış. Ama burada sağlam mimari elemanların geri geldiğini görüyoruz. Sütunları, alınlığı net bir şekilde algılıyoruz, ama bir yapının tamamı değil; sadece parçaları betimlenmiş. Burada gördüğünüz gibi, mantıksız konumlarda mimari parçalar. Yine bunun gibi sağlam mimari elemanlar, sütunlar, kasetli tavanı olan lentolar bir perpektifle betimlenmiş. Yani tüm bunlar geri gelmiş, ama İkinci Stil’de olduğu gibi tüm yapı değil, mantıksız konumlarda betimlenmiş yapı parçalarıdır.

Şimdi sözünü ettiğim yerden bir ayrıntı daha. Bunu bir İkinci Stil Roma duvar resmi ile kıyaslamak ilginç olacaktır. Yapıları tanıyabildiğimiz, ne olduklarını anlayabildiğimiz Fannius Sinistor ya da Met Cubiculum’u düşünün; bu içeri açılan bir kapı, üst üste yapı sıraları, bir balkon ve her şey birbiriyle ilintili. Burada ise, çok daha farklı bir şey var; burada tek bir yapı ya da parçalardan oluşan bütün görmüyoruz, burada daha ziyade, dediğim gibi, mantıksız bir şekilde yerleştirilmiş tek yek yapı parçaları görüyoruz.

Bu, Dördüncü Stil Roma duvar resiminin zirve örneğidir. Tabii, bu biraz da zevkinize bağlıdır, zira bu biraz fazla şatafatlı. Ama korunmuş en iyi örnektir, diyebiliriz. Bu Dördüncü Stil resmi de Vettii Evi’ndendir. Evin 70-79 yıllarına tarihlendiğini düşündüğümüz Ixion Odası’ndadır. Bu bizim, tam gelişmiş Dördüncü Stil resim örneğimizdir. Ressam sanki gelecek nesiller tarafından hatırlanmak istemiş; ne yazık ki, adını bilmiyoruz ama sonraki nesiller onu Dördüncü Stil Roma duvar resmi için bir tür ders kitabı yazmış olan kişi olarak tanıyor. Burada büyülecici bir şekilde yaptığı, tüm stilleri yani Birinci, İkinci, Üçüncü ve Dördüncü stilleri bir arada harmanlamış olmasıdır.

Önce burada altta bir subasman (üst temel) görüyoruz. Burada, Birinci Stil’de gördüğümüz gibi bir mermer imitasyonu vardır. Yani subasmanda, Birinci Stil özelliği olan mermer taklidi kullanılmış, ama bu kabartma değil, boyama. İkinci sırada ise İkinci Stil’in sağlam sütunlarını ve bunların desteklediği derinliği olan lentoları, kasetli tavanı olan entablaturü görüyoruz. Üçüncü Stil ise, bu; ortasında mitolojik figürler olan kırmızı panolarda, çerçevelerde, buradaki bitkisel bezemeli beyaz panoda ve yüzen mitolojik figürlerde kendini gösterir. Ve Dördüncü Stil; orta alanda mimarinin geri gelmesi, mantıksız konumlarda mimari parçalar. En üst sırada da bu, içinde garip figürler, hayvanlar, tanrılar bulunan mimari kafesler. Yani dört stil tek bir yerde bir arada.

Bu, bir başka bir görüntü; odanın genel görüntüsü hakkında fikir verebilir. Aslında çok küçük bir oda, ama ihtişamlı bir görünüm kazanmış. Burası da çok ilginç; iki yanda birbiriyle uyumlu mimari parçalar betimlenmiş; sanki bu yapı, duvarın gerisinde, ortadaki mitolojik panonun arkasında da devam ediyormuş gibi bir hisse kapılıyorsunuz; en azından ben kapılıyorum. Bu, Dördüncü Stil Roma duvar resminin en içerikli örneğidir.

Size bir ayrıntı daha göstermek istiyorum. Burada mantıksız konumda yerleştirilmiş bir mimari parçayı ayrıntılı olarak görüyorsunuz; burada bile garip bir şeyler var. Dördüncü Stil’de maskenin geri geldiğini görüyoruz. Bu örnekte maske, kıvrık asa, bir hayvan, masa üstünde sepetler gibi betimlemeleri olan bir resimli pano üzerinde durmaktadır. Bunların ne anlama geldiğini siz yorumlayın. Ama buraya bu kadar çok ayrıntı sığdırılmış olması çok ilginç. Öyle ki, odaya girdiğinizde odanın bütününe bakıyorsunuz; tek tek bu ayrıntıları seçmek güç ama burada ressam ya da ev sahibi ayrıntıları çok önemsemiş.

6. Bölüm. Herculaneum’daki Sahne Betimlemeleri [01:07:36]

Son bir resim göstermek istiyorum ve bunu birkaç dakika birlikte tartışabiliriz. Son bir Dördüncü Stil örneği ya da bir Dördüncü Stil Roma duvar resminin bir bölümü. Bu Herculaneum’da bulunmuş, Dördüncü Stil olarak sınıflanan, kısmen korunmuş bir duvardır. Bu duvar aynı zamanda, en son evreye, 70 – 79 yılları arasına tarihlenmektedir. Ve bu resim sadece bugün konuştuklarımızı değil, bu hafta boyunca sözünü ettiğimiz dört stil Roma duvar sanatını da içermesi bakımından ilginç bir örnektir. Bu sizce duvarın hangi parçasıdır ve sizce neden ilginç bir örnektir? Bu, bizim için Roma duvar resmi ile ilgili bir tür genel tartışma gibi. Başlayacak bir gönüllü var mı?.

Öğrenci: Belki ilgisiz ama tepede, sağda bir perde var gibi görünüyor.

Profesör Diana E.E. Kleiner: Evet.

Öğrenci: [Duyulmuyor]

Profesör Diana E.E. Kleiner: Evet. Bu örnekte görülen kesinlikle bir perde tasviridir. Hiç şüphesiz bu, burada asılı bir perde. Yani altta yer alan sahne kurgusunun üstünde, kaldırılmış bir perde. Çok iyi bir nokta. Başka ne dikkatinizi çekiyor? Evet?

Öğrenci: Perspektife bakarak, bunun orta panonun yanındaki yan pano olduğunu söyleyemez miyiz?

Profesör Diana E.E. Kleiner: Evet, burada kullanılan perspektife dayanarak ve Dördüncü Stil'de, her zaman olmasa bile, sıklıkla kullanılan beyaz zemine dayanarak bunun orta panoda, orta panonun yanlarında kullanılmış olması mümkün. Başka? Evet?

Öğrenci: Sağda mantıksız konum

Profesör Diana E.E. Kleiner: Doğru, yapının bir kısmı mantıksız bir konumda. Yan kanatlar olabileceği gibi, orta panoda olabilir ama en tepedeki mimari kafesler içinde de olması mümkün. Peki burada betimlenen nedir? Bariz bir şekilde burası bir tür tiyatro sahnesi. Bu öndeki yapıyı nasıl tanımlarsınız? Hepiniz biliyorsunuz, hadi açık bir şekilde görünenin ne olduğunu söyleyin. İkinci Stil gibi görünüyor, çünkü?

Öğrenci: Dışa taşan – sağlam. Perspektif var.

Profesör Diana E.E. Kleiner: Güzel. Sağlam mimari unsurlar var. Bunların gerçek başlıkları olan gerçek sütunlar olduğu anlaşılıyor. Başlıklar bize doğru çıkıntı yapıyor. Ressam burada bir girinti hissi yaratmak için uğraşmış. Bakın, örneğin bu duvar ayakları belli bir açıyla çizilmiş. Derinliği olan bir mekan betimlenmiş. Kasetli tavanı, dışa taşan entablaturu görüyorsunuz. Bir maske, tiyatro ile bağlantısını gösteren bir başka unsur. Ama burada tek nokta perspektifi var mı? Ya da tek nokta perspektifi için bir girişim var mı? Yoksa başka bir tür perspektif mi var? Varsa ne tür bir perspektif? Kimse bilmiyor mu? Evet?

Öğrenci: [Duyulmuyor]

Profesör Diana E.E. Kleiner: Hayır. Nedir?

Öğrenci: [Duyulmuyor]

Profesör Diana E.E. Kleiner: Evet ama bu daha ziyade hava perspektifi olabilir mi? Hayır mı? Katılmıyor musunuz? Hava perspektifi tekrar belirtelim; ön planda olanın son derece belirgin, net hatlara sahip olması, arka plandakilerin ise gittikçe silikleşen hatlara sahip olmasıdır, gittikçe daha da silikleşiyor. Size büyütülmüş bir resim göstereyim. Büyüttüğünüz zaman inanılmaz, sayın bakalım, kaç seviye var. Saymaya kalkarsanız, aklınızı oynatabilirsiniz. Ama burada net bir şekilde, derinlik verilmeye çalışılmış; şu belki bir girinti ama her şey hava perspektifiyle yapılmış, yani ön plandaki nesneler belirgin, net hatlara sahipken arka plandakiler burada gördüğünüz gibi, gittikçe silikleşir. Büyüttüğünüz zaman inanılmaz

ayrıntılar görüyorsunuz. Bitkisel süslemeler, başlıklar vesaire. Ama burada gördüğünüz gibi, bulanıklık içinde pek seçilmiyor.

Sonuç olarak, bu Dördüncü Stil Roma duvar resmimin çok güzel bir örneğidir. Dediğimiz gibi, duvarın sadece bir parçasıdır. Kanatlardan biri olabilir, en üstteki alandan olabilir. Ama kesinlikle tiyatro ile ilgili bir gönderme söz konusu. Yani bazı açılardan İkinci Stil’li de çağrıştırıyor, ama kesinlikle bir Dördüncü Stil örneği...

Roma resim sanatı üzerine “Özel Konular” başlıklı bir dersimiz daha var. Bu derste dört stil içeriğinde sözünü etmediğimiz şeylerden söz edeceğiz. Sonra tam anlamıyla mimariye geri döneceğiz. Roma’ya gideceğiz ve Augustus’tan başlayarak imparatorluk yapılarını inceleyeceğiz. Teşekkürler

[transkript sonu]

[başa dön](#)